

مقدمه

دوره نوجوانی یکی از بحرانی‌ترین دوران زندگی فرد بوده و نوجوان از مرز کودکی گذشته و وارد مرحله نوبنی از زندگی می‌گردد. ورود به این مرحله نوجوان را با مشکلات فراوانی دست به گریبان می‌سازد (۱).

شخصیت مجموعه تمایلات آشکار یک فرد برای عمل یا رفتار یا صفات مشخصه ای از منشأ، گرایشها و حالات فرد توصیف می‌شود. انسان دارای شخصیتی خاص است و خصوصیات ذاتی و اکتسابی خاصی دارد (۲).

پیناتل در سال ۱۹۶۳ بیان کرد شخصیت هر فرد یک هسته اصلی دارد که این هسته به چهار قسم تقسیم می‌شود: برتری، خود محوری، بی‌ثباتی، محبت، پرخشگری، بتفاوتی عاطفی که در صورت تجمع این عوامل در فرد، بزهکاری مشاهده می‌شود. اگر عوامل مؤثر بر شخصیت شکل یافته کودک مانند والدین، محیط و اجتماع، خانواده و عوامل درونی به گسترش منتهی یافته باشند که در سوبدیبایی و همانندسازی نوجوان در نازک هد مسائل حاد بروز نخواهد کرد، اما اگر این عوامل بحران را تشدیدکنند، نوجوان بدوی ناهنجاری و یا بزه‌کاری رانده خواهد شد (۳). جرم یا بزه عبارت از انجام فعل غیر انسانی و

اجتماعی یا ترک فعل انسانی اجتماعی است (۴). تولد جرم شناسی در سال ۱۹۷۶، مسادف با انتشار کتاب انسان بزهکار سزارلمروزو صورت گرفته است در جرم شناسی توجه باید نظران به بررسی شخصیت، رفتار و خصصیات بزهکار می‌باشد. بزهکار فرد و انسانی است مانند دیگران که در دوران تکامل خود در یک مرحله متوقف شده است. علاوه بر این که مانعی بر سر راه تکامل بزه بودند، عکس‌العملها و واکنش‌های

مناسی نداشته و از نظر عملی، عامل جرم‌زا محسوب می‌شوند (۵).

صاحب نظران معتقدند که بزهکاران، فاقد تربیت خانوادگی، آموزش عادی بوده و یا از کمبودهای روانی، اجتماعی و فرهنگی رنج می‌برند که در اینجا با پیشگیری زودرس می‌توان از طریق تست روانی و اجتماعی و فرهنگی، نقاط کوری که در شخصیت فرد قرار دارد را استخراج نموده و مداخلات لازم را انجام داد (۶).

در مطالعه مدانلو و همکاران (۷) نوجوانان بزهکار در مقایسه با نوجوانان غیربزهکار، عزت نفس پایین‌تری داشتند (۲۶/۳) در مقابل (۳۱/۸) و منبع کنترل در نوجوانان بزهکار در مقایسه با نوجوانان غیربزهکار بیشتر به نرنس بود (۱۲/۱) در مقابل (۵/۹) به نرنس بود. همچنین ۱۳ منبع کنترل بیرونی و بالاتر از ۱۳ منبع کنترل درونی محاسبه شده است.

در مطالعه گرزالدین (۸) به روی ۱۰۰ فرد بزهکار ۱۵-۴۰ ساله و در مقایسه آن با ۱۰۰ فرد غیربزهکار با استفاده از معیار عزت نفس کوپراسمیت مشخص شد که در همه عاملهای چهارگانه تست کوپراسمیت عزت نفس کلی، اجتماعی، خانوادگی و تحصیلی به نرنس اختلاف معنی داری بین دو گروه مشاهده شده است. در این مطالعه عوامل کلی، اجتماعی، خانوادگی و تحصیلی یا شغلی از متغیرهای تأثیرگذار در بزه‌کاری می‌باشند.

طی مطالعه پورافکاری و همکاران (۹) مشخص گردید درصد بالایی از بزهکاران از خانواده‌های تک‌برکیب ناهنجاری دارند، برآمده اند.

طی گزارش مدانلو، راس و همکاران (۷) در بررسی مشخصه‌های فردی، اجتماعی مرتبط با رفتار بزهکاران، نوجوانان پسر دریافتند که از ۲۰۱ نوجوان بزهکار پسر مورد مطالعه فقط ۳۹

۵۴۲ دانش آموز پسر دبیرستانی کلاس اول تا سوم شهر نکا ۳۰ نفر به روش نمونه گیری تصادفی دو مرحله ای انتخاب شدند. دانش آموزان بصورت تصادفی ساده براساس اسامی آنها در مدارس انتخاب شده در مرحله اول، نمونه گیری و با توجه به شرایط انتخاب شاهدها گزیش شده اند. شرایط حذف نمونه در این مطالعه عبارتند از: عدم تمایل به شرکت در پژوهش، سابقه بیماری روانی شناخته شده، مصرف داروهای روان گردان، وجود نقص عضو یا ابتلاء به بیماری جسمی خاص، عقب ماندگی ذهنی، وجود سابقه دستگیری قبلی و عدم پیوستگی به بیشتر از ۵ سوال از پرسشنامه سلامت روانی. در مرحله دوم، شاهدها بر مبنای ملاکهای ذکر شده در پرسشنامه انتخاب شدند. شرایط حذف شاهدها می باشد زمان شروع جمع آوری داده ها بهمن ماه ۱۳۸۲ و پایان زمان جمع آوری داده ها اردیبهشت ۱۳۸۳ بود. ابزار گردآوری داده ها در این پژوهش پرسشنامه ای است که شامل ۱۰۰ سؤال است که به روش خودارزیابی طی یک مرحله تکمیل گردید. پرسشنامه اول مربوط به مشخصات فردی واحدهای مورد پژوهش و پرسشنامه دوم مقیاس ۷۱ عاملی MMPI² بود که در آن افسردگی، پارانوئید، هیستریک، اسکیزوئید، هیپوکندریازیس، مانیا، افسردگی و اضطراب و سایر سؤالات سنجیده شد. پرسشنامه سوم، معیار آیزینک شامل ۵۷ سؤال بود که در آن منیس برون گرای، نوروپاتی روان پریشی مورد ارزیابی قرار گرفت. داده های مطالعه با استفاده از نرم افزار آماری SPSS ۱۵ تجزیه و تحلیل

نفر (۱۹٪) با هر دو والد زندگی می کردند و بررسی خانواده آنان نشان داد که فقط خانواده ۳ نوجوان در طبقه بندی بعنوان خانواده متعادل قرار داشته و از عملکرد مناسبی برخوردار بودند، ۱۵ نفر در خانواده با تعادل کم و ۱۲۴ خانواده با تعادل متوسط قرار داشتند. ۵۸ خانواده نیز اختلال عملکرد شدید داشتند. در ۹۱٪ این افراد سابقه اخراج یا ترک موقت مدرسه و ۶۹٪ سابقه ۱ تا ۲ بار بازداشت قبل از توقیف اخیر را داشتند. نوجوانان بزهکار عضو گروه بزهکاری دارای مشکلات مدرسه ای و سابقه دستگیری بیشتری را داشتند. همچنین بررسی های مرتبط با تاریخچه خانواده هم اکنون بیس از ۱۰ میلیون جوان نوجوان در کشور ما زندگی می کنند و نیروی محرکه و پویایی جامعه را همین جمعیت تشکیل می دهند باید نگرش ها و مشکلات و مسائل آنها را شناخت و زبان ارتباطی صحیح با ایشان پیدا کرد. پژوهش حاضر با هدف بررسی مقایسه ای ویژگیهای زیستی - اجتماعی و ارتباط آن با الگوهای شخصیتی نوجوانان بزهکار و غیر بزهکار استان مازندران در سال ۱۳۸۳ انجام گردید.

روش بررسی

پژوهش حاضر یک مطالعه مورد شاهدی است که در آن ویژگیهای زیستی - اجتماعی را در نوجوانان بزهکار با نوجوانان غیر بزهکار مورد بررسی قرار گرفته است. در این مطالعه تعداد ۳۰ نفر نوجوان بزهکار مقیم مراکز اصلاح و تربیت استان مازندران در شهر نکا، بعنوان مورد در مطالعه وارد شدند و با توجه به شرایط انتخاب موردها، تعداد ۳۰ نفر از آنها بعنوان گروه مورد، تحت بررسی قرار گرفتند. با توجه به گروه سنی موردها (۱۵-۱۸ سال) از تعداد

1. Self administration

2. Minnesota multiple personality identify.

شده است سطح معنی داری ۰/۰۵ در نظر گرفته شده است.

یافته ها

میانگین سنی ۳۰ نوجوان پسر بزهکار در این مطالعه ۱۶/۸ سال ($sd=0,9$) می باشد دامنه سنی نوجوان پسر بزهکار ۱۵-۱۸ سال می باشد در این مطالعه تعداد ۳۰ نفر دانش آموز پسر با توجه به شرایط گروه شاهد، بعنوان شاهد در نظر گرفته شد که از نظر سن نیز با (+۲،-۲) با سال با موردها بصورت گروهی جور شده بودند میانگین سنی ۳۰ دانش آموز شاهد برابر ۱۷/۳ سال ($sd=1,6$) می باشد که اختلاف معنی داری را با گروه مور نشان نمی دهد ($P>0,05$). یافته ها: پژوهش نشان می دهد که درکیری (۲۵٪)، قاچاق (۸٪) و رابطه نامشروع (۴/۲٪) جزء شایع ترین علل بزهکاری در گروه مورد می باشند. بیشترین نمونه ها در گروه مورد دارای بحیثیت نقطه راهنمایی بودند (۳/۳۰٪). بیشترین نمونه ها در گروه مورد دارای حداقل یک بار سابقه دستگیری قبلی بودند (۷۶٪). بیشترین نمونه ها در گروه مورد دارای سابقه کارگری بودند (۴۰٪). در رابطه با بزهکاری عوامل خانوادگی چون در قید حیات بودن پدر، مادر، سابقه طلاق در خانواده، سابقه جرم در پدر سابقه جرم در مادر، ازدواج مجدد مادر مورد بررسی قرار گرفتند که رابطه آماری معنی داری با بزهکاری نیامد از بین متغیرهای خانوادگی ازدواج مجدد پدر و بیکار بودن پدر خانواده سابقه مصرف مواد مخدر توسط پدر با بزهکاری رابطه آماری معنی داری نشان می دهد. ($P>0,05$) میانگین بزهکاری خانوار در گروه شاهد ۲/۱ نفر و انحراف معیار ۱/۸ و در گروه مورد ۳/۶ نفر با انحراف معیار ۱/۵ نفر

می باشد که دو گروه از نظر بعد خانوار نیز با هم اختلاف معنی داری نشان می دهند. ($P>0,05$).

در گروه مورد ۵۰٪ نمونه ها دارای خانواده گسترده (بیش از ۴ فرزند) و در گروه شاهد ۱۶/۷٪ دارای خانواده گسترده می باشند که اختلاف معنی داری بین دو گروه وجود دارد ($P>0,05$). در این مطالعه سابقه فرار از منزل در نوجوانان خطر بزهکاری را ۱/۸ برابر افزایش می دهد ($P>0,05$). در صورتیکه سابقه فرار از مدرسه در دو گروه رابطه معنی داری را نشان نمی دهد. در پژوهش حاضر سابقه مصرف مواد مخدر در نوجوانان با تست تاننس ۶ (۴۲/۲۴-۱/۰۳٪) ۰/۹۱٪ معنی دار شد. نتایج جدول شماره (۱) نشان می دهد که اهمیت مانگرا و نورتیک با (۶۷/۱٪) (۱۶/۷٪) در گروه مورد و در گروه شاهد (۳۶/۶٪) و (۲۶/۶٪) بیشترین درصد فراوانی را دارا می باشد. نتایج بررسی شخصیت نوجوانان تحت مطالعه با تست MMPI در جدول شماره (۲) ارائه شده است. بررسی ویژگیهای شخصیتی نوجوانان با آزمون MMPI نشان می دهد که پارانئید (۱۶/۱٪) و اضطراب (۲۶/۷٪) در گروه مورد و اضطراب (۱۶/۱٪) و پارانئید (۳۶/۷٪) جزء شایع ترین اختلالات مشاهده شده می باشند.

بحث نتیجه گیری
بر اساس یافته های این پژوهش بیشترین نوع بزهکاری به ترتیب اهمیت عبارتند از: سرقت، درگیری، قاچاق، رابطه نامشروع می باشد. این بینش از این واقعیت است که بزهکاران از نظر اجتماعی نه تنها سلامت افراد جامعه را بلکه دارایی و مالکیت آنها همچنین نظم و مقررات جامعه را مورد تهدید قرار می دهند و در نهایت خسارات زیادی به جامعه تحمیل می کنند بین ازدواج مجدد پدر با پدیده بزهکاری

آزمونه‌های هوشی تا حدودی نمره کمتری را در مقیاس با افراد معمولی بدست می‌آورند (۱۲).

و از موفقیت تحصیلی کمتری برخوردار هستند. این یافته‌ها با نتایج تحقیق راس در سال ۱۹۹۶ مطابقت دارد. در پژوهش حاضر مشخص شد نمونه‌های گروه مورد از موفقیت تعلیم و تربیت کمتری برخوردار هستند.

بر اساس یافته‌های پژوهش بین بزهکاری نوجوانان با سابقه ارتکاب جرم پدر و مادر ارتباطی وجود نداشت. مطالعاتی که توسط لانگه (۱۳) در چهارچوب ژنتیک در مورد دوقلوها صورت گرفت نشان داد که نوجوانان بزهکاری عین نژاد نیستند یعنی رفتارهای بزهکاری عیناً از نسلی به نسلی بزرگ منتقل نمی‌شود. پس نتیجه می‌گیریم که بزهکاری یک وسیع اجتماعی است. یافته‌های این پژوهش با پژوهش لانگه مطابقت دارد.

طبیعی‌ترین نتیجه این تحقیق غالب افراد بزهکار دارای شخصیت‌های میان‌گرم و نوازنده، پارانوئید و مضطرب بودند. که لزوم بررسی روانشناسی شخصیت نوجوانان جامعه را آشکار می‌سازد. سابقه تکرار جرم در نوجوانان می‌تواند بزهکاری را تا ۱/۸ برابر افزایش دهد که بیانگر آن است که خانواده‌های نوجوانان برکنار فاقد کارآیی نبوده و نتوانسته‌اند تربیت خانوادگی لازم و آموزش‌های مناسب را ارائه داده و متعاقباً نوجوانان در این فاصله از کمبودهای روانی-اجتماعی و فرهنگی رنج برده و الگوهای مناسب اجتماعی را فرا نگرفته‌اند. در پایان پژوهشگران جهت کنترل مشکل نوجوانان، پیشنهادات زیر را ارائه می‌نمایند.

نحوه کنترل والدین نسبت به نوجوانان با منطبق خاصی همراه

ارتباط معنی‌داری وجود دارد همچنان بیشترین میزان آمار بزهکاری در خانواده‌های ناهنجار می‌باشد. نتایج تحقیق پورافکاری نشان دهنده آن بود درصد بالایی از بزهکاری متعلق به خانواده‌هایی است که ترکیب ناهنجار دارند. طبق یافته‌های این پژوهش اغلب افراد (۵۰٪) نمونه‌ها در گروه بزهکار از خانواده‌های گسترده می‌باشند. که این بیانگر آن است که در خانواده‌های پرجمعیت نوجوانان کمتر فرصت ابراز وجود دارند. یافته‌های این پژوهش با پژوهش مدانلو مطابقت دارد.

دو گروه در پاسخ به اعتیاد مادر تماماً پاسخ منفی دادند که این بیانگر شد بسیار کمتر اعتیاد در ناهنجار جامعه مورد مطالعه است. بلدم در مطالعه خود نحوه مدیریت خانواده افراد معتاد در مقایسه با افراد غیرمعتاد گزارش داد که نوعی استبداد سازنده و سودمند همراه با فرصت اظهار نظر برای همه اعضای خانواده غیرمعتاد وجود دارد. طبق نتایج این تحقیق بیشترین میزان بزهکاری متعلق به خانواده‌هایی است که الگو، مصرف مواد مخدر (پدر) در آنها وجود دارد که با تحقیق مدانلو (۱۳) مطابقت دارد. بیشترین میزان اعمال بزهکارانه در سن ۱۸ سالگی بوده است براساس نتایج این بررسی‌ها. هایی که در سال (۱۳۷۱) در مورد نوجوانان کانون صلح در تربیت تهران صورت گرفت بیشترین رقم بزهکاری در سنین ۲۰-۱۶ سالگی بوقوع پیوسته بود یافته‌های این پژوهش با پژوهش احمدی مطابقت دارد (۱۱). یافته‌های پژوهش بیانگر آن بود که بالاترین میزان تحصیلات در گروه مورد مطالعه راهنمایی (۳/۳۹٪) است. استاد و میلر (۱۹۶۶) اظهار داشتند که نوجوانان بزهکار، بویژه آنان که بزهکاری را تکرار می‌کنند در

باشد یعنی اصول و چارچوب خاصی داشته باشد. والدین به صورت افراطی فرزندان را به حال خود رها نکرده و رابطه عاطفی ویژه ای با فرزندان خود داشته باشند. مدارس و نهادهای اجتماعی از حیث پرورشی و اخلاقی کارکرد خوبی داشته باشند. زمینه های ارتکاب جرم و شیوع جرم محدود گردد لذا مقابله با مجرم و تهذیب اخلاقی بزهکار هدف نهایی است.

جدول شماره (۱): توزیع فراوانی واحدهای مورد پژوهش برحسب شماره (۲): توزیع فراوانی واحدهای مورد پژوهش برحسب معیارهای تست آیزینگ در دو گروه شاهد و مورد تست

مورد		شاهد		فراوانی		MMPI*
تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	
۴۳/۳	۱۳	۴۳/۳	۱۳	۱۳	۴۳/۳	نرمال
۳۶/۷	۱۱	۱۶/۷	۵	۵	۱۶/۷	اضطراب
۱۶/۷	۵	۳۶/۷	۱۱	۱۱	۳۶/۷	پارanoia
۱۶/۷	۵	۱۶/۷	۵	۵	۱۶/۷	ضد اجتماع
۰	۰	۰	۰	۱	۰/۳	مانیا
۰	۰	۰	۰	۳۰	۱۰۰	جمع

EVALUATION
VALUTAZIONE
EVALUATION
EVALUACIÓN
EVALUACIÓN

مورد		شاهد		فراوانی		آیزینگ
تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	
۳	۱۰	۳/۳	۱	۳	۱۰	درون گرا
۲۰	۶۶/۶	۳۶/۷	۱۱	۲۰	۶۶/۶	میان گرا
۱	۳۳/۳	۱۶/۶	۵	۱	۱۶/۶	برون گرا
۵	۱۶/۷	۱۶/۶	۵	۵	۱۶/۷	نوروتیک
۰	۰	۳/۳	۱	۰	۰	برون گرا نوروتیک
۱	۳/۳	۳/۳	۱	۱	۳/۳	میان گرا نوروتیک
۳۰	۱۰۰	۳۰	۱۰۰	۳۰	۱۰۰	جمع

منابع

- ۱- احدی، م و همکاران، روانشناسی رشد (مفاهیم بنیادی در روانشناسی نوجوانان و جوانان)، چاپ اول، تهران: ۱۳۷۰؛ صفحه ۱۱.
- ۲- نجاتی، ح، روانشناسی نوجوانی (چگونگی رفتار با نوجوانان)، چاپ اول، تهران : ۱۳۷۶؛ ص ۲۱۷.
- ۳- سیف، ع، روانشناسی پرورشی (روانشناسی یادگیری ، آموزش)، چاپ چهارم، تهران : ۱۳۶۸؛ ص ۳۶۹.
- ۴- بسیونی، ش، ادوارد، و، درآمدی بر درک جرم سازمان یافته، ترجمه شمس ناتری م، مجله حقوقی و قضایی دادگستری، ۱۳۸۰؛ شماره ۳۴، ص ۳۴.
- ۵- شمس ناتری، محمد ابراهیم، سیاست کیفری ایران در قبال جرایم سازمان یافته بارویکرد به حقوق جزای بین‌الملل، تهران: دانشگاه تربیت مدرس: ۱۳۸۰.
- ۶- نجفی ابرندآبادی، علی حسین، حقوق جزا و جرم شناسی، تهران: دانشگاه شهید بهشتی: ۱۳۸۱.
- ۷- مدانلو، م، بررسی رابطه بین عزت نفس و منبع کنترل در نوجوانان بزکارت و غیر بزکارت، له علمی تربیت گیت، ۱۳۸۰، شماره ۷۰ : ص ۴۱.
- ۸- برزگر، س، عزت نفس و بزکارت، مجله اسرار، ۳، شماره ۱: ص ۷۰.
- ۹- پورافکاری، ن، چندیه طرحهای تحقیقاتی، تهران ۱۳۷۸؛ ص ۲۱-۲۰.
- ۱۰- احمدی، ا، روانشناسی نوجوانان و جوانان، اصفهان: ۱۳۷۳؛ ص ۲۲-۳۵.

11- Rotter, JB, et al, Application social learning theory of personality, Minestone inc1972; 107-122.

12- Leung , k, et al, Felition between self-esteem and delinquent behavior in 3 ethnic groups, Journanl of cross-cultural psychology, 98(6); 6-17

13- Kaplan . HI, et al, Europeanl of psychiatry, 1998; 807- 822.

EVALUATION
VALUTAZIONE
EVALUATION
EVALUACIÓN
EVALUATION